

Wifastr (el. *Wéfastr*) är nmt. i st. för acc. På en dylik oregelbundenhet har man icke sällan exempel i runinskrifterna, t. ex. L. 40, Dybeck fol. I nr 42 **at pialfr** i st. f. **at pialf**; Dybeck 8:o nr 72 **iftir krimulf matr ko[pan]** i st. f. **man ko[pan]**. Andra exempel anföras ATS, X, s. 410. — Mellan **Uifastr** och **stai[n]** kan svårigen hafva varit rum för flera ord än *æftir*.

Vi hafva transskriberat *Sighstenn*, *per* i öfverensstämmelse med de s. 12 f. uttryckta principerna. *Per* är här tonlöst på grund af det nära syntaktiska förhållandet till *bróðr*. Ifall Bautils teckning här är riktig, har detta förhållande funnit uttryck i skriften, derigenom att skiljetecknet är utelemnadt mellan **pir** och **bruþr**. För Bautils teckning talar att afståndet mellan **ᚱ** och **ᚷ** är mycket ringa. — Inskriftens **ristu** kan också hafva uttalats *ræstu* med förkortning af diftongen *æi* till *æ* framför konsonantgrupp. Vi hafva dock vid omskrifning med ljudskrift skrivit *ræistu*, enär *ræstu* otvifvelaktigt sällan förekommit.¹

17. Säby, Segerstads socken.

Pl. X. Fig. 17.

Literatur: L. 1312. — B. 1062. — Rhezelius, *Monumenta Runica in Ölandia*, conceptet nr 15, utskriften nr 34. — Fable Burman, *Triga supplementorum ad Runographiam Sviogothicam*, nr 58.² — Ahlqvist, *Ölands Historia* II, 2, s. 91. — L. F. Wimmer, *Aarbøger for Nordisk Oldkyndighed og Historie* 1875, s. 200.

I södra delen af Segerstads socken mellan Säby by och Segerstads kyrka fins Ölands största graffält. Grafvarna äro anlagda på den s. k. östra landborgen, en låg grusås, som löper parallelt med öns östra kust på något afstånd från den. Landsvägen, som öfverallt följer landborgen, går vid graffältet fram på åsens östra kant; grafvarna ligga således vester om landsvägen. Graffältet, som är utförligt beskrifvet af Ahlqvist i *Ölands Historia* II, 2, s. 92 ff., har en utsträckning af nära en kilometer.³ Man ser här blandade om hvarandra alla de skiftande grafformer, som voro brukliga på Öland under vikingatiden: runda jordhögar och rösen, grafvar, utmärkta genom fyrkantiga och triangulära stensättningar, m. fl. former. Ahlqvist undersökte några grafvar och fann, att både likbränning och jordande af obrända lik egt rum här. Bland grafvarna finnas talrika bautastenar

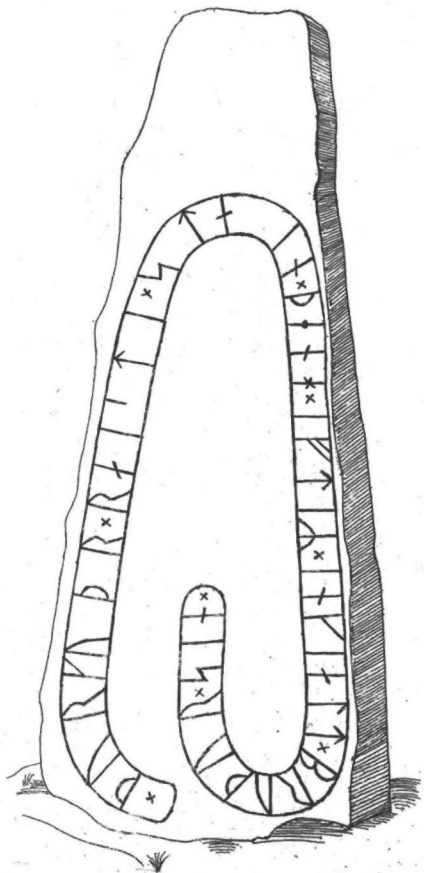
¹ Se Noreen, *Altschwedische Grammatik* § 80, II, 2, s. 77, der ett *upræste* och ett *upræster* äro antecknade. Söderwall har i sin ordbok II, s. 253 intet enda exempel på præter. *ræste*, *ræster*, endast *reste* eller *reeste*.

² Se ofvan sid. 5, not. 1.

³ Ahlqvists uppgift om graffältets utsträckning är icke fullt korrekt. Han säger, att »minnesvårdarna hafva en sträckning af $\frac{1}{6}$ mil (1.7 kilometer)», men han har då till det stora graffältet, som börjar vid norra ändan af Säby by, räknat några grafvar, som ligga skilda från detsamma öfver en half kilometer längre i norr. Dessa grafvar ligga öster om landsvägen, i det denne strax norr om det stora graffältet böjer sig öfver till landborgens västra kant.

SÄBY
SEGERSTAD ÖL.

17

1/20

GRÄSGÅRDS KYRKOĞD. ÖL.

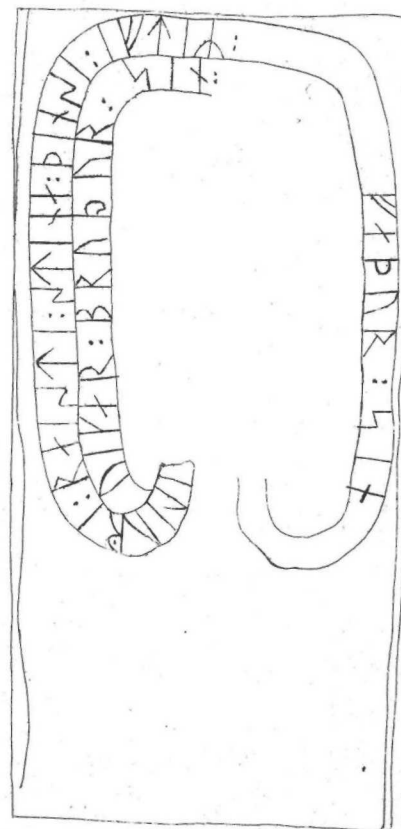
16

1/13

S. MYCKLEBY KYRKOĞD. ÖL.

15

X

både af granit och kalksten. Tidigare hafva flera funnits. En af de ansevärdare har varit en längesedan förstörd kalkstenshäll, som var försedd med runinskrift.

Denna runsten är afbildad hos Rhezelius och i Bautil. På Ahlqvists tid var den borta, och då den icke finnes omtalad hos Frigeli, som har en teckning af den andre till Säby hörande runstenen (vår fig. 18), har den förmodligen försvunnit redan före midten af 1700-talet. Vi hafva alltså inga andra källor för kännedomen om denna runsten än de nyssnämnda afbildningarna samt de upplysningar, som Rhezelius lemnar om den.

Om stenens läge meddelar denne endast hvad här förut nämnts, att den stod vid vägen norr om Säby bland de dervarande talrika grifterna. Inskriftsidan vette mot öster, således emot de vägfärande. Stenarten var hvit »telgesten», hvilket är ett af de namn, hvarmed Rhezelius betecknar Ölands kalksten. Vidare uppgifver Rhezelius, att stenen hade namn; den kallades »Liksten». Namnet visar, att det existerade en tradition, att den, till hvars minne stenen blifvit rest, blifvit begravnen på stället. Stenen kan mycket väl vara rest öfver en hedning eller öfver en af de första kristna på ön, som affidit på en tid, då ännu ingen kyrka med omkring densamma ordnad begravningsplats fanns i socknen, och som därför blifvit begravnen på den gamla hedniska begravningsplatsen.

Stenens mått voro enligt Rhezelius, med hvars uppgifter måtten i Bautil i det närmaste öfverensstämma: höjd $3\frac{3}{4}$ alnar (2.22 m), bredden vid jordytan $6\frac{1}{2}$ qvarter (0.96 m), vid öfversta delen af slingan 4 qvarter (0.59 m).

Vår fig. 17, pl. X är en kopia af fig. 1062 i Bautil. Inskriften var inhuggen i ett böjdt band utan alla utsmyckningar. Runorna voro enligt Bautils teckning:

* ÞNRPNR * RTHI * HTHT * ÞHT * :ÞTH * HTHT * BRPNR * HT *

5 10 15 20 25 30 35 40

Transliteration: þurkuþr * raisti * stain * þenh * iftir * inkialt * brupur * sin *

5 10 15 20 25 30 35 40

Rhezelius öfverensstämmer med Bautil i afseende på stenens form och skriftbandets utseende. I afseende på inskriften visar den förres teckning några afvikelser ifrån den senares. Det i inskriften brukliga skiljetecknet är hos Rhezelius inhugget äfven efter tredje runan, så att namnets sammansättningsled äro skilda från hvarandra genom skiljetecken, något som icke sällan inträffar i inskrifter, hvarför Rhezelius här möjligen har det rätta. — Den 6:te runan, som i Bautil är þ, är hos Rhezelius ett þ med kännestreck af t-runan till venster, så att tecknet har utseende af en samstafvaruna **1** + þ. Då kännestreck för þ utgår från samma ställe på stafven som kännestreck för **1**, kunde man, ifall man hade endast Rhezelii teckning, vara villrådig om här skulle läsas **↑** eller þ, d. v. s. om namnet skulle läsas **þurkuþr** eller **þurkuþr**. Teckningen i Bautil torde afgöra frågan till förmån för det senare. — Runan 11 är i Bautil **!**; hos Rhezelius **h**. Möjligen är det senare rätt, då stenen efter begge teckningarna på två andra ställen (runorna 14 och 41) har **h**. — Öfverst på stenen har Bautil **HTHT**, **stain**; detta ord skrives hos Rhezelius **HTHT**, **steain**. Ett svagt skäl att anse detta öfverflödiga beteckningssätt vara det rätta har man deri, att afståndet mellan **†** och **|** i Bautil är väl stort. — Runan 22 i Bautil är ***** med mycket korta kännestreck; Rhezelius har här troligen riktigare **†**.

Fonetisk transskription: *þorguðr* (*þorgotr?*) *ræisti stæin þenna æftir Ingjald, bróður sinn.*

Öfversättning: »Torgunn (eller Torgot?) reste denna sten efter Ingjald, sin broder.»

Qvinnonamnet *Torgunn* har varit brukligt öfver hela Norden (*Aarbøger for Nord. Oldk. og Hist.* 1875, s. 200). Det skrives i nom. *þorkuþr* L. 726, Dybeck fol. I, 103; *þurkun* L. 816, *þorkun* L. 1105 (*þorgunn*).

18. Säby, Segerstads socken.

Pl. XI.

Literatur: L. 1311. — B. 1061.¹ — Rhezelius, *Monumenta Runica in Ölandia*, konceptet nr 14, utskriften nr 33. — Frigelius, *Handskrifna samlingar* (se s. 8). — Ahlqvist, *Ölands Historia*, II, 2, s. 91.

Af de två runstenar, som äro kända från Säby i Segerstads socken, är den ene ännu i behåll. Den står i byn på sjelfva landsvägen vid dennes östra kant. Inskriftsidan vetter åt vester mot de vägfärande. Det är en ståtlig bautasten, hvilken, ifall byggnader icke omgäfvade den, skulle vara synlig vidt omkring i det flacka landskapet.

Stenen, som lutar något mot öster, har en höjd af icke mindre än fulla tre meter;² bredden är nedtill 1.8 m, men aftager starkt uppåt. Stenens tjocklek är 22 cm. Stenarten är grå kalksten.

Inskriftsidan är en brottyta, men den har troligen blifvit något tilljämnd före inskriftens inhuggning. Den saknar nämligen de uppstående, skarpa kanter, som bruka finnas på en kalkstens brottyta. Nedtill är ytan ganska slät, men upptill finnas ojämnheter. Betydlig skada har stenen lidit öfverst till höger, derigenom att hörnet blifvit bortsprängdt samt i den nya kanten flisor aflagats. Härigenom har ett helt ord af inskriften gått förloradt. Denna skada förefans redan år 1634, såsom man finner af teckningen hos Rhezelius. Smärre skador, som stenen lidit derigenom att flisor på några ställen utfallit ur ytan, äro yngre. De äro icke antydda hos Rhezelius eller i Bautil.³

Inskriftbandet har den form, som vi träffa på några andra öländska runstenar och som blifvit förut omtalad (ofvan s. 57). Runorna utgöras i allmänhet af breda, men jämförelsevis grunda sträck. De äro oftast rundade och alltid glatta i bottnen. Jag har läst följande på stenen (supplerade tecken sätts inom klammer):

× *HTHTTR* × *THP* × *THP* × *THP* × *HNIT* [× *PH*] *HT* × *HTHT* ×
 5 10 15 20 25 30 35
HTHT × *RNPTTR* × *HTNR* × *HT* ×
 40 45 50 55

¹ Teckningen i Bautil är signerad med Hadorphs och Törnevalls initialer.

² Det är den högsta af Ölands runstenar och öfverträffar i höjd till och med Köpings Tingsflisa (B. 1078, 2.8 m). Den senare imponerar likväl mera derigenom, att den står högt på en ås, som höjer sig öfver de omgifvande fälten.

³ Några af dessa smärre skador funnos redan på Frigeli tid, som man finner af hans teckning från omkring 1750. Den skada, som träffat orneringen på stenens midt, finnes antydd redan i Bautil.